

УДК 336.1:352

DEL Classification: H61, H72

DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2021-2.82.11>

В.І. Рошило, к.е.н., доцент,

<https://orcid.org/0000-0002-9361-9632>

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Актуальність. Постановка проблеми. Стратегічним вектором реформи децентралізації в Україні стало забезпечення функціонування фінансово спроможних та фінансово незалежних адміністративно-територіальних одиниць базового рівня. Делегування на рівень місцевого самоврядування значного обсягу загальнодержавних повноважень без належного фінансового ресурсу потребує впровадження нової моделі фінансового вирівнювання територіальних громад, спрямованої на зміцнення їх доходної бази.

Мета дослідження. Аналіз проблемних аспектів формування бюджетів територіальних громад та обґрунтування шляхів підвищення фінансової автономії місцевого самоврядування в умовах реформування територіальної організації влади.

Методологія. У процесі виконання дослідження використано загальнонаукові методи дослідження: методи структурно-логічного аналізу та синтезу – для здійснення теоретичних узагальнень наукового доробку з проблематики формування фінансово спроможних територіальних громад у ході адміністративно-територіальної децентралізації; системний – для розкриття концептуальних засад бюджетного забезпечення органів місцевого самоврядування; абстрактно-логічний метод дослідження – для виявлення тенденцій розвитку основних складових системи організації міжбюджетних відносин в Україні.

Результати. У статті досліджено новачі чинного бюджетного законодавства щодо формування бюджетів територіальних громад у контексті фінансової децентралізації. Розглянуто проблематику системи управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування. Проведений автором моніторинг бюджетного забезпечення територіальних громад Чернівецької області дав змогу виокремити проблемні аспекти у взаємовідносинах державного бюджету з місцевими бюджетами. Окреслено напрями оптимізації механізму фінансового вирівнювання доходної бази місцевих громад.

Практичне значення. Сформульовано у результаті проведених досліджень практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в умовах реформування місцевого самоврядування.

Перспективи подальших досліджень. Фінансова децентралізація та реформування місцевого самоврядування базового рівня вимагає нових підходів до формування та реалізації механізму фінансового вирівнювання доходної спроможності територіальних громад, що сприятиме якісному наданню публічних послуг населенню на місцевому рівні.

Ключові слова: бюджети територіальних громад, міжбюджетні відносини, місцеве самоврядування, міжбюджетні трансферти, децентралізація, бюджетне вирівнювання.

Кількість джерел: 8.

Violetta Roshylo, Candidate of Economic Sciences,

Associate Professor,

<https://orcid.org/0000-0002-9361-9632>

Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE, Chernivtsi

**FINANCIAL SUPPORT OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN THE
CONDITIONS OF ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL REFORM:
PROBLEMS AND PROSPECTS**

Summary

The article is devoted to the consideration of the peculiarities of legislative and normative and institutional support of the process of formation of the basic level of local self-government and transition to the new model of subregional system. The issue of ensuring the financial autonomy of territorial entities is identified, namely: delegation by the state of additional budgetary powers to the level of local government budgets without adequate funding and additional sources of income at the local level. The volume of educational and medical subventions did not meet the need for funds for certain purposes due to the lack of relevant standards of budgetary provision of public services in the field of delegated powers.

It is substantiated that increasing the level of financial independence of local authorities is a crucial factor in the economic development of regions, which will create a financial basis for providing residents of local communities with high quality and affordable public services. The transfer to the level of local self-government of a significant amount of national powers without adequate financial resources requires the introduction of a new model of financial equalization of territorial communities aimed at strengthening their income base. The chosen model of decentralization in Ukraine did not avoid the formation of communities with low resource and financial capacity.

It is proved that expanding and optimizing the sources of filling local budgets of territorial communities, increasing the powers of local governments in managing financial resources and increasing their independence is an extremely important task. Its solution will help increase the level of financial independence of local authorities and the quality of their tasks and functions. The author outlines the directions of optimization of the mechanism of financial equalization of the income base of local communities. Fiscal policy in terms of local finances should be aimed at forming financially viable local governments, as the availability of sufficient funds in community budgets will allow to quickly and efficiently address socio-economic issues at the local community level and promote its further development.

Keywords: budgets of territorial communities, inter-budgetary relations, local self-government, inter-budgetary transfers, decentralization, budget equalization.

Number of sources – 8 .

Постановка проблеми. Процес децентралізації влади в Україні передбачає передачу функцій управління на регіональний рівень шляхом проведення територіальної реформи. Розвиток децентралізаційних процесів в Україні, з одного боку, вдосконалює систему управління через делегування органами державної влади повноважень на місцевий рівень, а з іншого – передбачає гарантування державою права й реальної можливості територіальних громад самостійно вирішувати в межах Конституції та законів України проблеми місцевого економічного розвитку.

З 1 січня 2021 року відбулися зміни у чинній нормативно-правовій базі, в частині положень Бюджетного кодексу України щодо правових засад функціонування бюджетної системи України та міжбюджетних відносин і у зв'язку із завершенням адміністративно-територіальної реформи, які змінили механізм функціонування місцевих бюджетів. А саме:

1. Поняття «об'єднана територіальна громада» втратило зміст, а бюджети місцевого самоврядування формують бюджети територіальних громад сіл, селищ, міст, у тому числі районів у містах. Нова система адміністративно-територіального устрою базового рівня включає 1470 територіальних громад, у тому числі 410 міських, 433 селищних та 627 сільських. Станом на 1.01.2021 року на території Чернівецької області створено 52 територіальні громади, з них: 11 міських, в тому числі 2 на базі міст обласного значення (Чернівецька та Новодністровська), 7 селищних, 34 сільських, 3 райони (Чернівецький об'єднав 33 громади – 215 населених пунктів, Дністровський – 10 громад (107 н.п.) та Вижницький – 9 громад (95 н.п.)).

2. Сільські, селищні, міські бюджети більше не залежать від районів та переходять на прямі міжбюджетні відносини з

Державним бюджетом України. Доходи і видатки між бюджетами районів та територіальних громад розмежовані. Районні бюджети виключені із системи горизонтального фінансового вирівнювання, тобто для них не передбачено базову (реверсну) дотацію, а також освітню субвенцію. Таким чином, базовий рівень формують сільські, селищні та міські бюджети.

3. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства щодо показників затверджених бюджетів місцевого самоврядування, розпису бюджету тощо здійснює обласна державна адміністрація, яка матиме аналогічні повноваження щодо районних бюджетів.

4. Зведений бюджет області включає показники обласного бюджету, районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування всієї області.

5. За бюджетами територіальних громад закріплено 60% податку на доходи з фізичних осіб; частки рентних платежів за використання надр у розрізі їхніх видів і природних ресурсів відповідно до нормативів; акцизний податок з реалізації роздрібної торгівлі підакцизних товарів; податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є територіальні громади; місцеві податки; неподаткові надходження, а також передбачаються трансферти з державного бюджету.

6. Власні надходження районних бюджетів формуються за рахунок податку на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності, засновником яких є районні ради, плати за задачу в оренду комунального майна, засновником яких теж є районні ради та інших неподаткових надходжень.

7. Територіальні громади здійснюють видатки на оплату комунальних послуг і енергоносіїв комунальних некомерційних підприємств – медичних закладів тільки в тому випадку, коли такі заклади будуть належати відповідним територіальним громадам.

8. Створюється фінансовий орган у статусі юридичної особи у структурі територіальної громади. Сільський, селищний, міський

(міста районного значення) голова вже не мають законодавчих підстав на здійснення таких повноважень та не забезпечують виконання відповідних місцевих бюджетів.

Реформування системи управління державними фінансами на засадах децентралізації потребує вирішення низки проблемних аспектів, які негативно позначились на формуванні та виконанні місцевих бюджетів, зокрема щодо: визначення повноважень і системи відносин між місцевими територіальними громадами та новоутвореними районами; питання створення префектур чи інших органів управлінської вертикалі, заборони розміщення тимчасово вільних коштів загального фонду місцевих бюджетів на депозитних рахунках; дискреційного розподілу додаткової дотації на заклади освіти та охорони здоров'я та субвенції на будівництво, реконструкцію, ремонт і утримання вулиць та доріг населених пунктів; відсутність субвенції з державного бюджету на формування інфраструктури територіальних громад, відміна сплати забудовниками пайової участі у розвиток інфраструктури населених пунктів, починаючи з 2021 року. Трансформаційні зміни місцевих фінансів в умовах децентралізації вимагають утворення спроможних територіальних громад, що потребує вдосконалення системи міжбюджетних відносин щодо фінансового наповнення бюджетів місцевого самоврядування для надання населенню якісних адміністративних і громадських послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ключові аспекти розвитку місцевих бюджетів та побудови міжбюджетних відносин в умовах фінансової децентралізації досліджували такі відомі вчені економісти: В. Андрущенко, Б. Данилишин, В. Дем'янишин, М. Гапонюк, С. Каламбет, М. Крупка, І. Луніна, П. Мельник, В. Письменний, О.Сунцова Л. Тарангул, Л. Тулуш, І. Чугунов та ін.

Питання розробки якісних механізмів формування фінансово спроможних територіальних громад і стратегічної концепції їх економічного саморозвитку розглядалися в наукових доробках таких провідних вчених: В. Базидевича, С. Буковинського,

О. Кириленко, М. Козоріз, О. Ковалюка, В. Кравченка, М. Кульчицького, Ю. Пасічника, І. Сторонянської, С. Юрія. Тенденції розвитку системи регулювання міжбюджетних відносин присвячені праці І. Волохової, В. Кравченко, Ц. Огня, К. Павлюка, С. Аптекара, А. Буряченка, В. Краснової, В. Корчинського, Ю. Ганущак, О. Лилик, В. Моїсеєнкова та інших.

Відаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних учених із зазначеної проблематики, актуальним залишається питання розробки ефективного механізму фінансово-ресурсного забезпечення формування спроможного місцевого самоврядування в умовах адміністративно-територіального реформування, що обумовлює подальший науковий пошук.

З огляду на це, **метою статті** є дослідження проблемних аспектів формування бюджетів територіальних громад та обґрунтування шляхів підвищення фінансової автономії місцевого самоврядування в умовах реформування територіальної організації влади.

Виклад основного матеріалу. Протягом 2020 року до місцевих бюджетів України надійшло 471,5 млрд грн, у тому числі: доходи загального фонду склали 426 млрд грн; спеціального – 45,5 млрд грн.

Без урахування трансфертів з державного бюджету, обсяг надходжень до місцевих бюджетів склав 311,1 млрд грн, що становить 22,6% від обсягу доходів зведеного бюджету. За підсумками 2019 року аналогічний показник становив 23,3%. Порівняно з 2019 роком загальні доходи місцевих бюджетів зменшилися на 89 млрд грн (з 560,5 до 471,5), або на 15,9%. Зменшення відбулося за рахунок трансфертів з державного бюджету. У 2020 році до загального фонду місцевих бюджетів надійшло 135,9 млрд грн трансфертів, що на 108,4 млрд грн (на 44,4%) менше 2019 року. Протягом 2017-2020 років частка субвенцій у структурі доходів місцевих бюджетів зменшилася з 49,9% до 29,4% [4]. Таким чином, прослідковується зменшення

обсягу міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам. Дана тенденція зумовлює переспрямування власних ресурсів бюджетів територіальних громад на фінансування делегованих повноважень органів місцевого самоврядування, перешкоджає формуванню якісної і прогнозованої бюджетної політики, ускладнює можливість здійснювати середньострокове планування соціально-економічного розвитку територій, знижує ефективність використання бюджетних асигнувань.

Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» не передбачено виділення територіальним громадам субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури територіальних громад. Обсяг зазначеної субвенції, який отримали бюджети місцевого самоврядування в 2020 році склав 2,1 млрд грн.

Основні переваги цього виду міжбюджетного трансферту щодо фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування: цільове спрямування бюджетних коштів до бюджету громади безпосередньо з державного бюджету та формування виконавчими органами сільських, селищних, міських рад переліку інфраструктурних проєктів, які реалізуються за рахунок субвенції. У попередніх роках за рахунок зазначеної субвенції було профінансовано значний перелік об'єктів освіти, дорожньо-транспортної інфраструктури, здійснена закупівля спеціалізованих транспортних засобів, що в свою чергу позитивно вплинуло на якість надання освітніх, медичних, транспортних та інших послуг на рівні громади.

Переважна більшість територіальних громад Чернівецької області є дотаційними і вкрай потребують фінансової підтримки з боку держави, а інфраструктура, яка знаходиться у комунальній власності, потребує суттєвих бюджетних асигнувань для приведення її до належного стану, з метою раціонального використання, в цілях надання ефективних послуг територіальним

громадам. Здебільшого це стосується територіальних громад, які створені на базі міст (селищ) районного значення та отримали «у спадок» заклади і установи, які фінансувалися з районних бюджетів (районні лікарні, заклади культури, соціального захисту тощо), утримання яких потребує значних коштів.

Моніторинг фінансової спроможності громад Чернівецької області у 2020 році вказує на залежність бюджетів місцевих громад від трансфертів з бюджету держави. Середній показник по всіх громадах області становить 24,4 %. Більше як 60% громад області мають значення показника рівня дотаційності (питома вага базової дотації у доходах загального фонду) більше середнього. Найвище значення зазначеного показника у 2020 році зафіксоване в Брусницькій сільській територіальній громаді – 51%, Камянецькій сільській територіальній громаді – 52,7%, Чудейській сільській територіальній громаді – 54,3%, Петровецькій сільській територіальній громаді – 55,8% [5]. Тому доцільно внести зміни до Бюджетного кодексу України в частині доповнення переліку субвенцій з Державного бюджету місцевим бюджетам субвенцією на формування інфраструктури територіальних громад. Розподіл зазначеного трансферту здійснювати за формульним підходом до рівня кожного бюджету територіальної громади.

Посилення фінансової спроможності територіальних громад та зміцнення матеріально-фінансової бази місцевого самоврядування обумовлено необхідністю фінансового забезпечення реалізації раніше переданих державою видаткових повноважень на місця, адже таке перекладення навантаження на муніципалітети було здійснено без виділення належних бюджетних ресурсів, зокрема, це утримання закладів професійно-технічної освіти; виплата заробітної плати непедагогічним працівникам, утримання закладів середньої освіти, забезпечення навчального процесу; фінансування комунальних послуг та енергоносіїв закладів охорони здоров'я; фінансове забезпечення державних соціальних гарантій (пільговий

проїзд, пільговий зв'язок тощо); видатки на зовнішнє освітлення та електротранспорт через підвищення тарифів на електроенергію для цих потреб.

Значний обсяг бюджетних коштів на виконання делегованих повноважень органи місцевого самоврядування спрямовують на галузі освіти та охорони здоров'я. У сфері освіти: освітньої субвенції не вистачає на всі видатки цієї галузі, субвенція фактично спрямовується лише на оплату праці педагогічних працівників, а всі інші видатки (оплата праці з нарахуваннями обслуговуючого персоналу, підвезення учнів, оплата комунальних послуг тощо) на функціонування цієї галузі, в тому числі на дошкільну та позашкільну освіту, громади забезпечують бюджетними коштами за рахунок доходів загального фонду бюджетів територіальних громад. Незважаючи на заплановане у 2021 році зростання мінімальної заробітної плати на 30% і стали мережу закладів освіти, обсяг додаткової дотації на фінансування переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти для Чернівецької області зменшено порівняно з 2020 роком на 76,3 млн грн. У зв'язку із цим, задеклароване підвищення заробітної плати місцеві бюджети змушені компенсувати за рахунок власних ресурсів, які, по-перше, є вкрай обмеженими; по-друге, могли бути спрямовані на вирішення більш невідкладних проблем, ніж компенсація недоданих державою ресурсів на виконання делегованих повноважень.

Діюча сьогодні формула розподілу освітньої субвенції не враховує новий адміністративно-територіальний устрій, визначений рішеннями Уряду на базовому рівні та Верховною Радою України на районному рівні, а також зміни у розмежуванні видатків між бюджетами територіальних громад та районів, визначені Законом України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» № 907-IX від 17 вересня 2020 року.

Для бюджетів місцевого самоврядування, які утворилися внаслідок нового адміністративно-територіального устрою,

характерна наявність дефіциту освітньої субвенції, яка надходить до їх доходної частини з Державного бюджету України. Більш як 14,5% громад мають до 5% дефіциту освітньої субвенції, 20% – від 5% до 15% дефіциту. В більш ніж 3% громад складається катастрофічна ситуація, дефіцит освітньої субвенції в них становить від 17 до 30%. Загальний обсяг потреби в коштах на заробітну плату педагогічним працівникам в середній освіті для місцевих бюджетів складає понад 855 млн грн. [4].

Формульний розрахунок освітньої субвенції визначає розрахункову кількість ставок педагогічних працівників, яка визначена на підставі навчального навантаження, розрахункову наповнюваність класів та навчальних планів. Коштами освітньої субвенції забезпечується у повному обсязі оплата праці оптимальної чисельності вчителів при максимально ефективній мережі шкіл. Відповідно до формули розподілу освітньої субвенції при підготовці Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» змінено підходи та параметри розрахунку обсягу освітньої субвенції місцевим бюджетам. Зазначене призвело до збільшення розрахункової наповнюваності класів, зменшення кількості ставок педагогічного персоналу і, як результат, недоотримання окремими територіальними громадами Чернівецької області коштів освітньої субвенції за попередніми розрахунками на суму понад 25 млн грн.

Однією з причин, що призводить до дефіциту освітньої субвенції, поряд з недостатньо оптимізованою мережею закладів і наявністю шкіл/класів з малою наповнюваністю є недосконалість Формули розподілу освітньої субвенції, яка не враховує частину передбачених нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки України освітніх послуг у середній освіті. Зокрема, у формулі не передбачені видатки на вихователів груп подовженого дня, години на педагогічний патронаж, заміну тимчасово відсутніх педагогічних працівників та застосовані занижені коефіцієнти поділу класу на групи при вивченні окремих предметів і розрахунку

видатків на утримання іншого педагогічного персоналу (окрім учителів). Обсяг розрахунку освітньої субвенції для сільських територій міських громад здійснюється відповідно до показника РНК (розрахункової наповнюваності класів), що застосовується для міської громади загалом. Таким чином, учні сільських територій в межах міських громад перебувають в нерівних умовах з учнями сільських громад.

Окремі громади налаштовані проти коефіцієнтів коригування для обрахунку розрахункової наповнюваності класів, які введені до Формули для наближення розрахункової наповнюваності класів до фактичної наповнюваності класів. Адже ці громади великими зусиллями змогли оптимізувати мережу закладів освіти, що дозволило відчуті фінансову спроможність, а саме: коштами освітньої субвенції забезпечити виплату надбавки за престижність праці педагогічних працівників у розмірі 30% та інших заохочувальних виплат; використовувати залишки для модернізації та оновлення закладів освіти; утримувати сільські школи з невеликою наповнюваністю. Тож застосування коефіцієнтів коригування РНК при розрахунку обсягів субвенції зменшує фінансову спроможність закладів загальної середньої освіти, які дотримуються вимог Закону України "Про освіту" та демотивує громади приводити свою мережу до вимог чинного законодавства і економії ресурсів держави.

Впровадження бюджетної реформи у сфері децентралізації місцевих бюджетів позитивно вплинуло на підвищення фінансової самостійності місцевих бюджетів, зокрема бюджетів територіальних громад, окремих населених пунктів з розвинутою інфраструктурою. Проте, у наш час, як і у минулих роках, найбільш складною є ситуація із забезпеченням фінансовими ресурсами установ бюджетної сфери гірських районів. Однією з причин такого стану є проведення горизонтального вирівнювання податкоспроможності бюджетів залежно від податку на доходи фізичних осіб, яке ставить

гірські райони у рівні умови з іншими низинними районами, оскільки відповідно до Закону України «Про статус гірських населених пунктів в Україні» заробітна плата працівників бюджетних установ на 25% більша, а фінансові можливості – однакові. Це обумовлює необхідність пошуку шляхів диверсифікації джерел фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування з метою подолання бюджетного дисбалансу на рівні територіальних громад.

Висновки з даного дослідження і перспективи розвідок у даному напрямку. Реформа місцевого самоврядування, яка спрямована на створення необхідних умов для формування спроможних адміністративно-територіальних одиниць, виокремила ряд проблемних питань забезпечення їх фінансової самодостатності, які потребують вирішення в частині:

- доповнення переліку міжбюджетних трансфертів субвенцією на формування інфраструктури територіальних громад. Розподіл субвенції між бюджетами територіальних громад сіл, селищ, міст здійснювати в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, на підставі формули з врахуванням таких критеріїв, як чисельність населення громад, площа громад, кількість інфраструктурних об'єктів комунальної власності тощо.

Загальний обсяг зазначеної субвенції повинен визначатися Законом про Державний бюджет України на поточний бюджетний період;

- вирівнювання фінансових можливостей гірських територіальних громад, шляхом внесення змін до статті 274 Податкового кодексу України, встановивши ставки податку для лісових земель на рівні 0,5 відсотка від їх нормативної грошової оцінки;

- закріплення чіткого формульного розподілу міжбюджетних трансфертів між бюджетами громад, зокрема додаткової дотації на здійснення видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я, в тому числі переданих з районного рівня;

- збереження механізму зарахування коштів пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту до доходів бюджету розвитку, оскільки пайові внески мають позитивний економічний ефект, розвивають та покращують інфраструктуру територіальної громади, що обумовлює її інвестиційну привабливість;

- вдосконалення формульного підходу обчислення освітньої субвенції – для цього змоделювати підбір показників розрахункової наповнюваності класів на основі нового адміністративно-територіального устрою України та враховувати фактичну кількість учнів і мережу класів (груп) з урахуванням їх поділу на групи для вивчення окремих предметів; кількість ставок учителів на 1 клас, розраховану залежно від навчальних планів; розмір заробітної плати вчителів та інших педагогічних працівників (вихователів груп продовженого дня), мережу класів, що випускаються та набираються у фінансовому році.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 р. № 2456 – VI. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> (дата звернення: 26.04. 2021).

2. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України від 15.12. 2020 р. № 1082-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (дата звернення: 26.04.2021).

3. Рошило В. І. Шляхи реформування системи міжбюджетних відносин у контексті децентралізації бюджетної системи України. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2020. Вип. I–II (77–78). С.170–182.

4. Вензель В., Герасимчук І., Онищук І. Як виконувалися місцеві бюджети у 2020 році – експертний аналіз. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13249> (дата звернення: 20.04.2021).

5. Звітність про виконання місцевих бюджетів Чернівецької області за 2018-2020 роки. URL: <https://bukoda.gov.ua/page/group/1619> (дата звернення: 26.05.2020).

6. Місцеве самоврядування в Україні. 2019 рік / Гарник О.В. та ін.; за заг. ред. О. В. Слобожана. Київ : Асоціація міст України, 2019. 85 с. URL: <http://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/stan2019pravl.pdf> (дата звернення: 29.05.2020).

7. Дем'яненко Л. Реформа адміністративно-територіального устрою: плани та перспективи. *Стратегія сталого розвитку України –2030*. 2020. № 8. С. 6–10. URL: http://nbuviar.gov.ua/images/praktuka_susp_peretvoren/2020/8.pdf. (дата звернення: 29.05.2020).

8. Скупченко Д. О. Нормативно-правове забезпечення розвитку територіальних громад в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 2017. № 2. С. 1–7.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010). *Budget Code of Ukraine*, Code of 08.07.2010, № 2456-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> (Accessed: 26.04. 2021) (in Ukr.).

2. Verkhovna Rada of Ukraine (2020). *On the State Budget of Ukraine for 2021*, Law of Ukraine of 15.12.2020, № 1082-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text> (Accessed: 26.04.2021).

3. Roshlyo, V.I. (2020). Ways to reform the system of intergovernmental relations in the context of decentralization of the budget system of Ukraine. *Visnyk Chernivets'koho torhovel'no-ekonomichnoho instytutu. Ekonomichni nauky [Bulletin of the Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic sciences]*, issue I-II (77–78), pp. 170–182 (in Ukr.).

4. Wenzel, V., Gerasymchuk, I., Onyschuk, I. How local budgets were executed in 2020 – expert analysis. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13249> (Accessed: 20.04.2021) (in Ukr.).

5. Reporting on the implementation of local budgets of Chernivtsi region for 2018-2020. URL: <https://bukoda.gov.ua/page/group/1619> (Accessed: 26.05.2020) (in Ukr.).

6. Garnyk, O.V. etc.; for general ed. O.V. Slobozhana (2019). *Mistseve samovryaduvannya v Ukraini. 2019 rik* [Local self-government in Ukraine. 2019]. Association of Ukrainian Cities, Kyiv, 85 p. URL : <http://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/stan2019pravl.pdf> (Accessed: 29.05.2020) (in Ukr.).

7. Demyanenko, L. (2020). Reform of the administrative-territorial system: plans and prospects. *Stratehiya staloho rozvytku Ukrainy –2030 [Strategy of sustainable development of Ukraine – 2030]*, no. 8, pp. 6–10. URL: http://nbuviap.gov.ua/images/praktuka_susp_peretvoren/2020/8.pdf. (Accessed: 29.05.2020) (in Ukr.).

8. Skupchenko, D.O. (2017). Regulatory and legal support for the development of territorial communities in Ukraine. *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya [Theory and practice of public administration]*, no. 2, pp. 1–7 (in Ukr.).